

או גדר י', חומה.

או פריץ²⁰, פרצה שיכנס בה.

כל שהו, בגמ' מפרש.

ה"ז חזקה, לבלתי חזור זה לזה אם ברשות חבירו וחזיק.

[מב, ב]

אכזה דשמואל, וגם לוי חבירו.

תנו, במתני'.

שותף, השותפין והאפטרו' כו'.

וכ"ש אומן, שלא היה בו חלק דנימא מיגו דהיה לו חלק קנה גם חלק חבירו, אלא ודאי לתקנו נתן לו.

אבל שותף יש לו, דאם איתא דלא מכר חלקו היה לו לעבוד ולאכול פירות בשותפות.

מחזיקין זה על זה, שאם החזיק בחלק חבירו נאמן.

ומעידין זה על זה, חלק¹ חבירו להעמידה בידו אם יצא עליו ערער, ולא הוי נוגע בעדות כדמפ' לקמ' ².

ונעשין שומרי שכר, שאם נגנב מבית אחד מהם דבר של שותפות חייב לשלם חלק חבירו כדין שומר שכר ושכרו הוא שחבירו כמו כן ישמור.

כיוצא ברשות, כדין אריס.

דנחית לכולה, אף לחלק חבירו.

לפלגא, לחלק הטוב ואומר חלקנו וזה הגיעני והחזקתי בו ג' שנים, וזה טוען לא חלקנו אלא אני יש לי לאכול חלק זה שלש שנים אחרות ואתה זה כי כן התנינו.

אמרי ליה להאי גיסא, דהיכא דנחית לכולה יש לו חזקה, דאין דרך שותף להניח חבירו שאוכל כל הקרקע ג' שנים והוא לא יאכל כלום, אבל למחצה זה דרכם ואין לו חזקה לפלגא.

ואמרי לה להאי גיסא, דלכולה אין לו חזקה דזה מנהגם, אבל לפלגא אם איתא דרוצה ליהנות מחלקו בכל שנה יעבדו לחצאין ויחלקו הפירות, להכי לפלגא הוי חזקה³.

ה"ג⁴ רבינא אמר הא דנחת לכולה הא דאית בה דין חלוקה, ד"א לזה וד"א

19. במשנה: וגדר.

20. במשנה: ופרץ.

[מב, ב]

1. אולי צ"ל: על חלק.

2. מג, א.

3. עי' ר"י מיגש (בשיטמ"ק) שביאר באופן אחר.

4. אינו ברור מאיזו גירסא בא רבינו לאפוקי, ואולי מגי' כי"ה בדק"ס אות ב דבמקום רבינא אמר הא והא גרסי ואבע"א אידי ואידי. והנה הראשונים (עיטור אות מ מחאה מו, א ורשב"א וש"ר כאן) הביאו בשם הר"ח דס"ל בדעת רבינא דגם בירד לחציה יש חילוק בין יש בה כדי חלוקה לאין בה כדי חלוקה, וכתבו דמ"ש בגמ' הא והא דנחת לכולה לרבותא הוא, ואולי י"ל דגירסת הר"ח רבינא אמר הא דאית בה דין חלוקה וכו' ול"ג "הא והא דנחת לכולה" ומגירסא זו בא רבינו לאפוקי.

לזה⁵ יש לו חזקה, דכיון דאית ביה דין חלוקה אין מנהג להיות אחד מחזיק בה שלש שנים ואיבעי ליה למחויי³.

הא דלית בה דין חלוקה, אין לו חזקה⁶ דמנהג הוא להניח חבירו שיאכל ג' שנים. והכי קיי"ל. והך עובדא⁷ דרמי בר חמא ורב עוקבא דזבון אמתא דלית בה דין חלוקה⁸ ואפ"ה לא אישתמשו בה כל חד כי היכי דלא ליחזק אהדדי תלת שנים מצורפין אלא בסירוג⁹, איכא למימר שמא בשביל שלא היה גודע שותפותם והיו מתייראים שלא יטעון אחד מהם אני בעצמי לקחתיה ושלי היא.

שנוטל, כאריס.

בשבת המגיע לכתפים, (בגמר' פריך), [בגמר' פירי]¹⁰, כגון ענבים לבצור וקמה לקצור¹¹.

ובשדה¹² שאינה עשויה ליטע, והוא בטעה נוטל כשדה העשויה [ליטע]¹³, דאילו יורד שלא ברשות אם שינה ידו על התחתונה, אם השבח יתר על היציאה נוטל את היציאה, אם הפך נוטל השבח, כדאמר בב"מ בהשואל¹⁴ גבי יורד שלא ברשות והתם מפרשי' לה שפיר.

[מג, א]

נוגעין' בעדותן הן, דכל זמן שלא חלקו לגמרי אם יטול מערער מן השדה יפסידו שניהם.

דכתב ליה, מעיד לחבירו.

דין ודברים אין לי בשדה זו, בכולה².

האומר לחבירו, שותף.

לא אמר כלום, דאין זה לשון מתנה³, וכיון שהיא שלו אינה יוצאה מרשותו אלא

5. כן איתא גם בפ' רבינו גרשום, ועי' רש"ש שהקשה דהא הכא בשדה מיירי ושיעור כדי חלוקה בשדה נתבאר לעיל יא, א דהוא תשעה קבין. ואמנם בפ' רבינו ברוך (שיטת הקדמונים עמ' רצו) ביאר באמת דהיינו ט' קבין.

6. עי' עיטור שם שכתב דאפשר לפרש להיפך שבאין בה כדי חלוקה יש לו חזקה דכיון שאינה ראויה לשניהם מסתמא אמר לו גוד או איגוד, עיי"ש.

7. דלעיל כט, ב.

8. עי' תוס' לעיל שם ד"ה דלא תחזקו שהקשו למה עשו כן והרי שותפין אין להם חזקה, והיינו אליבא דשמואל ולוי, והא דרבינו הקשה רק משום דאמתא לית בה דין חלוקה, היינו משום דקיי"ל כרבינא כמש"כ בהדיא.

9. לפי העיטור הנ"ל בהע' 6 לק"מ דבאמת באין בה כדי חלוקה הרי חזקה.

10. כצ"ל וכן תיקן בדק"ס.

11. עי' תוס' ד"ה שבח המגיע לכתפיים שהקשו על פי' זה, ופי' ר"ת דמגיע לכתפיים היינו דבר שבא ע"י טורח.

12. כג' כמה כ"י וראשונים בדק"ס אות ב. לפנינו : בשדה.

13. עי' לקמן מו, ב הע' 11.

14. קא, א.

[מג, א]

1-2. הובא בב"י חו"מ סי' לו (ד"ו נט, א), ועי' שם בחידושי הגהות אות ב. וראה מבוא.

3. עי' בפ"י הארוך ד"ה וידי פי' אחר בשם י"מ והרשב"ם דחה דשיבוש הוא.

בלשון מתנה, ולא מהני האי לישנא אלא על דבר שלא בא לידו עדין כדאמרינן⁴ נחלה
הבאה לאדם מתנה עליה שלא ירשנה.
בשקנו⁵ מידו, בקנין סודר דהשתא דאיכא קנין על תנאי⁷ זה אמרינן מגופה שלא
קנו מידו⁸, דקנין בכדי לא עבדי אינשי.
בפני בעל חובו, הקודם להקנאה זו ויגבה מחצי⁹ שלו ולא יהא ליה רשע, אבל אם
יתקיימו דברי המערער ואומר שלי היא אינו יכול להעמידה¹⁰.
שלא¹¹ באחריות, וכ"ש באחריות.
אחריות דעלמא, המערער אומר¹² של אבותי היא.
כ"ש דניחא ליה, דכי מפיק מיניה עליה ידיה הדר.
דאיתא ליה מחמתיה, כגון בעל חובו הלכך מעיד לו עליה גבי ערער דעלמא דמאי
איכפת ליה, אי להעמידה בפני בעל חובו הא לגבי לוקח נמי כיון דמקבל עליה אחריות
מיקרי ליה¹³ רשע⁶ כדאמ' לקמן¹⁴.
ליסלקו בי תרי מיניהו וכו', אלא לאו ש"מ דלא מהני הא דמסלקי נפשיהו, דאמרינן
אימור קינוניא הוא דעבוד.
דלשמיעה¹⁵ קאי, והוי גוגע בעדותו עד דאזיל לעיר אחרת לדור.
לבני עירי, לצרכיהם כגון לחומת העיר ומגדלותיה¹⁶.
ליסתלקו בי תרי נפשיהו, ויתנו מכיסם¹⁷ לפי חלקם כנגד מנה זה.
ותסברא עניים שקלי כח, תלמודא הוא דמסיק לפירושא דמתניתא והדר מקשי מיניה.
דרמי עילויהו, אדיינים.
אי¹⁸ דקיץ להו, כמה יש לתת לכל אחד²⁰ מבני העיר לצורך עניי העיר לכל שנה.
4. לקמן מט, ב.
5-6. הובא בב"י הנ"ל בהע' 1.
7. מבואר דעת רבינו דמה שתי שקנו מידו היינו על התנאי, ולא שזקנה לו הקרקע בקנין
גמור, וכ"מ בפ' הארוך שכתב: "והשתא דאיכא קנין מועיל התנאי" וכ"כ בהג"א כאן סי'
לט ובשו"ת מהר"ח או"ז סי' צה בשם הרשב"ם, ועיי"ש בשם הרבה ראשונים שצריך קנין
ממש. ועי' סמ"ע סי' לו ס"ק ז.
8. "מגופה שלא קנו מידו" — הלשון משובש, והב"י העתיק: "מגופא סליק נפשיה", ובדק"ס
כתב דיש למחוק תיבת "שלא", ויותר נראה שצ"ל: "מגופה של קרקע קנו מידו" וכדאיתא
בכתובות פג, א. בפ' הארוך ליתא "אמרינן—אינשי".
9. בב"י: מחצית.
10. בב"י נוסף: בפניו.
11. דיבור זה ליתא בב"י.
12. "אומר" — בב"י: ואומר.
13. "ליה" — ליתא בב"י. בדק"ס: ליה.
14. מה, א.
15-16. הובא בב"י חו"מ סי' לו (ד"ו סב, ב).
17. בפ' הארוך: "שלא יהנו בו כלל ויתנו מכיסם" ופ'י המהר"ם דה"ק: או שיקבל עליו שלא
יהנה מאותן דברים או שיתן מכיסו מה שמגיע עליו. אמנם ממה שלא הזכיר כאן הא
"דשלא יהנו בו כלל" משמע דעיקר הסילוק הוא שיתנו מכיסם, ואפשר דמ"ש בפ' הארוך
שלא יהנו בו כלל, אין כוונתו מן הס"ת אלא מן המנה, והיינו ע"י שיתנו חלקם מכיסם.
18-19. הובא בב"י הנ"ל בהע' 15.
20. ר"ל כמה יש לכל אחד לתת.

דלא קיין להו, אלא לפי מחסורם, ולכשיכלה המנה הם צריכים לתת אשר יחסר להם.

דכיון דרווח, במנה זו.

רווח, ואפי' אם יתנו עתה, לסוף נהנים הם ¹⁹ בהדיא ²¹.

בתוספתא ²² בהגוזל ²³ האומר תנו מאה דינר לבית הכנסת תנו ספר תורה לכנסת יתנו לכנסת הרגיל בה, ואם היה רגיל לשניהם ינתנו לשניהם. האומר תנו ק' דינר לעניים ינתנו לעניים אותה העיר, ר' אחא אומר לעניים כל ישראל, בן האוכל משל אביו ועבד האוכל משל רבו קוצה ונותן פרוסה לעני או לבנו של אוהבו ואינו חושש משום גזל שכך נהגו בעלי בתים.

[מג, ב]

שמירה בבעלים היא, דקא ס"ד שזה שומר קצת וזה שומר קצת וכולהון ילפי משואל דבבעלים פטור בפ' השואל ¹.

שומר לי היום, חלקי וחלקך.

אין מעיד לו, מוכר ללוקח, היכא דנפק עלה ערער דעלמא אין מצטרף להעיד עם אחר.

מפני שאחריותו ² עליה, דמוכר ואם יטרפוה הלוקח יחזור עליו.

מי' רישא ומי' סיפא, דאי בדקביל עליה אחריות עסקינן בתרוייהו לא יעיד, ואי לא, יעיד בתרוייהו.

ואתא ³ יהודה וקא מערער, עילויה שהיא שלו בעדים או בשטר.

למהיד ליה ללוי, להצטרף עם אחר לפסול שטרו של יהודה או להזים עדיו ⁵ להעמידה ביד לוי.

דניחא ליה דהדרא ליה, כלומר ניחא ליה דקיימא ביד לוי, דהיום ולמחר ⁶ הדרא ליה

21. בפ' הארוך איתא: "דכיון דרווח שיש להם מעות רווח כלומר הרי יש להם מעות ולמה יתנו כלום כל זמן שאין צריכים" והקשה המהר"ם דמה קאמר למה יתנו כלום וכו', דלכך יתנו כדי שיסתלקו ויהו כשרים לדון, והביא מהב"י שהביא בשם הרשב"ם בלשון אחרת ושלפ"ז כוונת הרשב"ם דאע"ג דעכשיו יסלקו הרי תרי ויתנו קצבתם אע"פ כן היה להם הנאת מהמנה אח"כ שכל זמן שיהיה להם להעניים מעות מאותה מנה לא יצטרכו ליתן להם. אלא שתמה על הב"י דאין זה לשון הרשב"ם וגם הב"י בעצמו הביא לשונו בס"י ז כמו שהוא בגמרא. ועי' גם דרישה סוף סי' ז וסוף סי' לו שכתב דהב"י לא דק בהביאו לשון הרשב"ם, אמנם ברור שהב"י היה לפניו בשעה שכתב פירושו לסי' לו גמ' דפוס פיזרו עם הפי' הקצר. ועי' עוד בתורת חיים בסוגיין.

22. בפ' הארוך הובא להלן ע"ב אחרי ד"ה אמר רב פפא וצוין שזה שייך לעיל.

23. ב"ק פ"א ה"ב (ולפנינו שם הפרק מתחיל "אין מקבלין" ופרק י הוא שמתחיל ב"הגוזל"). עיי' ש בשינויים.

[מג, ב]

1. ב"מ צה, א.

2. כג' כ"ה בדק"ס אות ת. והיינו אחריותו של בית ושדה. לפנינו הגי': שאחריותו וכ"ה בפ' הארוך ולפיכך פי' שם: אחריותו של בית.

3-4. הובא בב"י חו"מ סי' לו (ד"ו סב, א).

5. בפ' הארוך: לפסול עדות של יהודה בגזילות.

6. "ולמחר" — בב"י: או למחר.

שיש לו עדים שהיא שלו וראובן⁷ גזלה לו וקרקע אינה נגזלת ולא מהני בה יאוש ושינוי רשות, וסיפא מיפרשא לקמן.

וכיון דאזיל שמעון⁸ כו', קס"ד דשמעון יעיד דשל לוי היא הקרקע. דאמר השני נוח לי כו', לאו דוקא נקט האי לישנא דראשון נוח לי הו"ל למימר, אלא לישנא דמתני' דכתובות⁹ נקט⁴.

ואי בעית אימא, להכי לא מצי שמעון לאפוקה מיהודה. דאית ליה פחד¹⁰, ליהודה ואף לשמעון ואם יחזיק בה יהודה אמור רבנן היכא דקיימא ארעא תיקום, בפלוגתא דרבה ורב יוסף¹⁰, אבל לוי אין לו עדים ויכול להוציאה ממנו, וגם גבי נכסי דבר שטיא אמרי¹¹ אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי ארעא בחזקת בר שטיא, וה"נ הרי הוחזק יהודה בהם בדונו עם לוי, ולא דמי להא דאמרינן לעיל¹² הדר אייתי סהדי דאבהתיה היא א"ר נחמן אנן אחתיניה ואנן אסקינן ליה, דאע"ג דהתם נמי איכא סהדי למר וסהדי למר ואפי' הכי מפקינן מידא דהאי המוחזק ע"פ עדותו ראשונה כשמביא זה עדים, התם היינו טעמא דשניהם באו כאחד לדון והיו לשניהם עדים דינם דכל דאלים גבר, היילכך השתא מפקינן מיניה ויהיו כבתחילה כל דאלים גבר, אבל הכא לוי ויהודה באו לדין ובדין הוחזק בה יהודה והוציא מלוי, דלוי ודאי מגזלן קנאה היילכך כשיבא שמעון לריב עם יהודה אמרינן אוקי תרי כו', והילכך אין מעיד שמעון הנגזל ללוי עליה¹³.

[מד, א]

ולוקמה' בגזלן, אם איתא דהכי פי' דמתני' למה ליה לתנא למיתני³ מכר ליתני גזלן, גזל לו בית גזל לו שדה אין מעיד לו עליה מפני שאחריותו של גזול על הגזולן². ודוקא מכר דהר"ל יארש, כגון דשמעניה דאיאש בעודה ביד גזלן.

7. עד סה"ד ליתא בב"י.

8. "וכיון דאזיל שמעון" — לפנינו בגמ': וכיון דאסהיד לית דלוי הוא.

9. קט, א.

10. לעיל לב, ב.

11. כתובות כ, א. ועי' קובץ שיעורים כאן אות קפב שהקשה דלכאורה אינו שייך לכאן, דהתם אדרבה לא מוקמינן בחזקת המוחזק עכשיו אלא בחזקת מרא קמא עיי"ש.

12. לא, ב.

13. עי' עליות דר"י (עמ' רג) שהקשה על פי' זה א"כ למה פי' התלמוד דשמעון נוגע בעדות משום חששא דארעא היכא דקיימי תיקום, והלא יוכל שמעון לערער כשבא יהודה להוציא השדה מיד לוי ולהציל בעת ההיא ולטעון שהיא של אבותיו, וכי לו משפט להוציאה מיד לוי, אלא שאין עדיו מזומנים עכשיו, הלכך אע"פ שיוציאנה עכשיו יהודה בעדיו מיד לוי, לכשיביא שמעון עדים נאמר אנן אחתינן ליהודה ואנן אסקינן ליה, ויהיה הדין דכל דאלים גבר, עיי"ש מה שתירץ ובספר פני שלמה בסוגיין ובהערות מו"ח הגר"מ הרש"ל שליט"א לעליות דר"י שם.

[מד, א]

12. הובא בב"י הו"מ סי' לו (סב, א).

3. דהקו' ולוקמה היא על התנא לפי רב ששת, ולא על רב ששת עי' בפ"י הארוך.